

STENHUGGEREN

MEDLEMSBLAD FOR JYSK STENKLUB

37. årgang nr. 3

September 2011

Total nr. 133



Hinge med Ølstformationens askelag

Stenhuggeren: Medlemsblad for Jysk Stenklub

Formand:

Ingemann Schnetler, Fuglebakken 14, Stevnstrup, 8870 Langå 8646 7282

Medl. af best.:

Søren Bo Andersen, Engdalsvej 65A, 3.tv. 8220 Brabrand 2625 1733

Hans J. Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J 8629 5518

Linda Lægdsmand, Lyngevej 55, 8420 Knebel 8635 2740

Kasserer:

Jytte Frederiksen, Myntevej 16, 8240 Risskov 8617 4697

Jysk Stenklub:GIRO 1217380, Myntevej 16, 8240 Risskov

Årskontingent:150 kr. for enlige, 200 kr. for par i 2011

Redaktør: Karen Pii, Skolesvinget 32, 8240 Risskov 8617 7876

Klubbens hjemmeside: <http://www.jyskstenklub.dk>

Medlems/adresselisten: Kan lånes til kopiering ved møderne på Åby Bibliotek. Klubblade fra andre klubber bedes sendt til formanden.

Indhold i dette nummer:

- Side 3 Nekrolog om Grete Rasmussen
- Side 5 Ture, der er afviklet i 2011
- Side 18 Ture og lign. I oktober 2011
- Side 19 Stensamler fra Falster har gjort et verdensfund.
- Side 20 Fur Klint er kandidat til verdensarv
- Side 22 Sjældent fund på Fur
- Side 23 Annonce
- Side 24 Fund udløser dusør
- Side 25 Sjældne fund skal motivere Unesco
- Side 26 Rav
- Side 27 Værkstedet
- Side 28 Programsiden

Et dødsfald

Grete Rasmussen, et af klubbens gamle medlemmer, døde lige før påskeugen i år og således også kort før sin 96-års fødselsdag, for Grete var født 3. maj 1915. Grete blev medlem nr. 47 i Jysk Stenklub i 1973. Grete havde mange interesser, og hun besad et udpræget samlergen. I klubsammenhæng var det i begyndelsen både mineraler og fossiler, der talte til hende – senere var det hovedsagelig fossilerne. Hun opbyggede en imponerende samling, som hun hjemme på Elverdalsvej opbevarede og præsenterede i et omfattende reolsystem, hvor det indsamlede og tilbyttede materiale var arrangeret efter systematiske grupper og i stor orden med nummerering, etiketter og kartotekskort. Et besøg hos Grete og Ras, mens han levede, eller senere i de mange år, hvor Grete boede alene i huset, indbefattede altid et besøg i stenstuen på 1. sal. Og det var ikke et pligtbesøg dér, men med stor interesse, som regel fordi Grete havde fået noget nyt, hun gerne ville vise frem. Der havde hun - og hendes gæster - mange gode stunder. Hun præparerede, bestemte og katalogiserede sine fund dér – det var en lille, interessant og separat verden, hun havde oppe for enden af den snævre og stejle trappe. Familien og Grete foranstaltede, at hendes store samling blev doneret til Naturhistorisk Museum i Århus, hvor man med kyshånd tog imod – en del af hendes fossiler vil nok i fremtiden kunne indgå i museets geologiske udstillinger.

Grete fandt også et danekræ, nr. DK 227. Det var aftrykket af en sjælden søstjerne *Teichaster? retiformis* fra Danien – fundet ved Begtrup Vig.



De fleste klubmedlemmer kendte vel især Grete for hendes engagement i klubbens aktiviteter, både fra indsamlingsture og måske først og

fremmest fra klubmøderne. Grete var vældig god til at tage imod nyttilkomne medlemmer i klubben – næppe havde hun spottet et nyt ansigt, førend hun var fremme for at byde velkommen og tilbyde sin hjælp og indføring i klubbens "mysterier". Undertegnede har også deltaget på mange stenmesser, først og fremmest i Assentoft, hvor Grete havde medbragt et sortiment af sine fund, som hun beredvilligt fortalte historier om til villige tilhørere. Der er ingen tvivl om, at Grete med sin viden og entusiasme har smittet mange mennesker med glæde og interesse for både fossiler og andre dele af naturens verden.

Grete havde mange andre interesser end de geologiske: bl.a. "naturen", blomster, havens fugle, arkæologi, kunst og musik, men også spirituelle emner har vi vendt og diskuteret. Og ikke mindst, samlede Grete på mennesker og venskaber, inviteret af det glade og lyse sind. Men Grete kunne også få lyn i øjnene – uretfærdigheder, diskrimination og lignende måtte hun bare tage afstand fra – hun havde sit personlige mod – og tak for det, selv om det i nogle situationer måske kunne antage karakteren af lidt stædighed. Hun var "mand for sin hat" - og ude i byen var Grete vidt kendt som "damen med den lyserøde hat".

Gretes vedholdenhed var stor. Vi mødtes første gang i 1975 over en geologisk tvist. Vi blev ikke enige om denne "gåde", men mødet blev indledningen til et mangeårigt, nært venskab. Jeg tog spørgsmålet om gåden op et par gange i de efterfølgende ca. 25 år – og det førte begge gange til "lyn i øjnene". Nu har jeg arvet "gåden" efter Grete. Den er et kært minde.

De seneste 5-6 år var meget anderledes for Grete – hun måtte flytte fra sit elskede hus i Højbjerg, efter at sygdom havde givet hende mindre førlighed både fysisk og mentalt. Hun flyttede til steder, hvor hun havde hjælp omkring sig, og de seneste år boede hun i en lejlighed i Ankersgade, hvor hun modtog besøg fra både denne og en anden verden. Men det lyse sind og den glade Grete bestod – altså lige indtil før påske. Efter en smuk bisættelse i Frederikskirken er hun nu atter i nærheden af sin kære Ras, som hun nåede at holde guldbrillup med. Vi er mange, som har været meget glade for at kende Grete og være sammen med hende – tak for det hele. Vi savner dig, Grete, og med et lille smil om munden.

Skrevet på klubbens vegne med stor kærlighed og taknemmelighed af Søren Bo Andersen.

Ture, der er afviklet i 2011

En forårsdag med lavvande ved Sangstrup

Jysk Stenklub er så heldig at have en rigtig fin kridtlokalitet i baghaven - den 5 kilometer lange klint, der strækker sig fra Sangstrup i syd til Karlby i nord. Det faldt sig så heldigt, at det var både lavvandet og roligt vejr den dag årets første klubtur fandt sted. Og det blev udnyttet til en lang tur hen langs klinten - forbi flere af de drilske fremspring som så ofte har bremset os. Om vi fandt mere af den grund ved jeg ikke, men det følte rigtig godt.

En af fornøjelserne ved Sangstrup Klint består i at sidde og pille i de småting der er skyllet sammen mellem stenene. For det meste er det køller fra søpindsvinene *Tylocidaris oedumi*, *Tylocidaris abildgaardii*, forskellige bryozostilke, søliljestilke og de små kuglerunde kalksvampe *Porosphaera globularis*. En af de ihærdige kunne fremvise en meget fin lille sag som ligner en bryozokoloni plus et søpindsvin på en centimeters penge - ved Søren Bos hjælp har vi fået det bestemt til at være et *Plagiochasma cruciferum*.

Der var flere eksempler på sammenkittede flintekerner af muslingen *Spondylus*, alle de søpindsvinearter vi plejer at finde, inklusive en abnorm *Galerites* samt en fin enkeltkoral bevaret i calcedon. Fra turen vil vi vist alle mindes de begejstrede udbrud, som de omtalte fine sager afstedkom, solen og det blanke hav, frokosten på rad og række på strandvolden og fornemmelsen af, at nu var det endelig forår. Ikke alle oplevede det magiske øjeblik, da en dreng der var gæst på turen tømte sin pose for søpindsvin og fortalte om fundet af hvert enkelt. Det var uforfalsket samlerglæde og en stolthed over egne fund, som jeg håber han vil få lov til at opleve mange gange i sit liv. Efter at have takket Linda for den dejli-

ge start på sæsonen måtte de fleste af de tyve deltagere vende næsen mod Århus igen, selvom det holdt hårdt at få sluttet dagen. / Jytte



Plagiochasma cruciferum
- set fra bunden

En bryozokoloni ?

Lergravene ved Ølst og Hinge i slutningen af april

Efter en kort introduktion ved Ingemann Schnetler begav vi os ud i det helt specielle landskab ved fabrikken i Ølst. Et nedlukket produktionsanlæg og en lergrav, der er ved at gro til efter mange års gravning, rummer både skønhed og grimhed på en og samme tid. Denne dag i april stod solen for lyssiden og lærkerne for lydsiden, og det var nu en ganske smuk scene vi vandrede ind i - iført de obligatoriske gummistøvler. Efter flere timers ihærdig afsøgning af området samledes vi om madpakkerne og måtte konstatere, at det ikke var blevet til de helt store fund. En enkelt højland, en krabbe, og en lille håndfuld snegle.

Turen gik videre til Hinge, hvor både produktion og grav er i gang. Det gjorde det muligt at se forrygende flotte lysende blå og røde lerflader. Også de berømte askelag som svarer til Fur Formationen fik vi set. Forræderiske våde lommer i leret snappede efter de forbi-passerende, men det blev dog ikke alvorligt.

Trods det lidt magre fossiludbytte var det en ganske tilfreds gruppe mennesker, der lå og soled sig i græsset foran fabrikken og i ro og mag sluttede dagen af med minder om andre besøg i disse og lignende lergrave. Er det for vådt, er det næsten håbløst, og er det for tørt, lønner det sig sjældent - men vi gør det alligevel gerne hver gang lejlighed byder sig, for man ved jo aldrig. Dagens bedste fund tegnede en af vore tyske gæster sig for: en krabbe med en klosaks udfyldt med noget der lignede snegleekskremer.

Tak til både Ingemann, Linda og Niels som har haft arbejde med det praktiske i forbindelse med afviklingen af denne smukke forårstur.

På www.jyskstenklub.dk kan man læse en beskrivelse af lokaliteten Ølst og se billeder af den ganske righoldige fauna, som kun lod sig se i glimt da vi var der.

/JF



Uddrag af dagbog fra turen til Somerset maj 2011

Fredag 13/5-2011

Sidst på eftermiddagen fik vi et glimt af Bristolkkanalen, i bakkerne langs vejen sås spor af nedlagte kulbrud, og den røde jord skinnede gennem de grønne spirer på markerne. Et par timer senere var bussen tømt og kaffeduft brede sig i de to rummelige lejligheder i Timberscombe, der ligger lige op af Exmoor nationalpark. Vi befinder os i et nyindrettet stenhus i et storslået landskab. I haven aner man en kyndig gartner, der har givet planter og buske næsten frie tøjler, og i dueslaget kurrer de hvide duer.

Lørdag 14/5-2011

Tidevandet sendte os på stranden ved Blue Anchor så snart det blev lyst. Langsomt gik vi, for at se den røde triassandsten med de hvide striber og Blue Anchor forkastningen, hvor farven skifter til grønblå, alt imens vi prøvede at finde stykker af det fossilførende lag, som i en google oversættelse kaldes "bensengen" (the bone bed). Store klumper af rødlig gips skinnede i solen. Endelig fik vi hold på, hvordan de fossilførende blokke så ud. Dagens fund kan opgøres til: den tidligste engelske ammonit *Psiloceras planorbis*, ubestemte knogler, en fisketand fra en *Severnichthys acuminatus*, muslinger bl.a *Plagiostoma giganteum* og korallen *Michelinia*. Calcit og gips.

Om eftermiddagen et besøg i Cheddar Gorge, hvor vi så de fantastiske drypstenshuler. Den kendte Cheddar ost modner i de smukke omgivelser. En lille stalagmit på en blok der faldt ned i et jordskælv for hundrede år siden gav os en lille fornemmelse af, hvor længe de enorme drypstensformationer har vokset.

Søndag 15/5-2011

Morgentur til Helwell Bay som vi ved fælles hjælp nåede ned til. Med tilbage havde vi billeder af store hvide amonitter. En snegl der kunne ligne en *Pleurotomaria* og en sølilje. På en spadseretur i Timberscombe inden aftensmad på den lokale pub så vi et vanddrevet savværk under genopbygning, gåseæg til salg ved vejen, det lokale posthus med den obligatoriske stol til trætte gamle ben og den lokale kirkegård med nøglehulsformede gravsten der leder

tanken hen på Gotland. Dagen endte med flagermusejagt i et af værelserne.

Mandag 16/5-2011

Fra Watchet mod Blue Anchor. De fleste af fundene ligner dem fra Blue Anchor med undtagelse af tænderne fra fisken *Macromesodon* sp. Tidevandet giver plads til besøg i Dunster og til grundig gennemgang af de hjembragte fund.

Tirsdag 17/5-2011

Severn Bridge v Aust. En ganske lille, meget besøgt lokalitet, så vi er tilfredse med at kunne opvise både fiskehvirvler og –tænder. Hajkopplitter og anden afføring. Muslinger og østers. Den dag fik vi turens bedste mad i The Cobblestones i Dunster, hvor servitricen til næsten enhver bestilling udbrød, at den ret var en af hendes favoritter.

Onsdag 18/5-2011

Fra Kilve mod Quantoxhead. Flotte plader med søliljer *Pentacrinites* sp og mange amonitter. Regnvejret inspirerede til tepause i et havetelt mellem akelejer og andre af de blomster, der hører til en typisk engelsk have. Gennem hårnålesving nåede vi op i Exmoor nationalpark, hvor de grønne græsmarker med de grå stengærder strakte sig så langt øjet rakte.

Torsdag 19/5-2011

Morgenfrisk tur til det højeste punkt i Exmoor og så tilbage til Blue Anchor igen. Der blev fundet flere tænder og muligvis ribben fra et krybdyr *Pachystropheus rhaeticus*.

Lørdag 21/5-2011

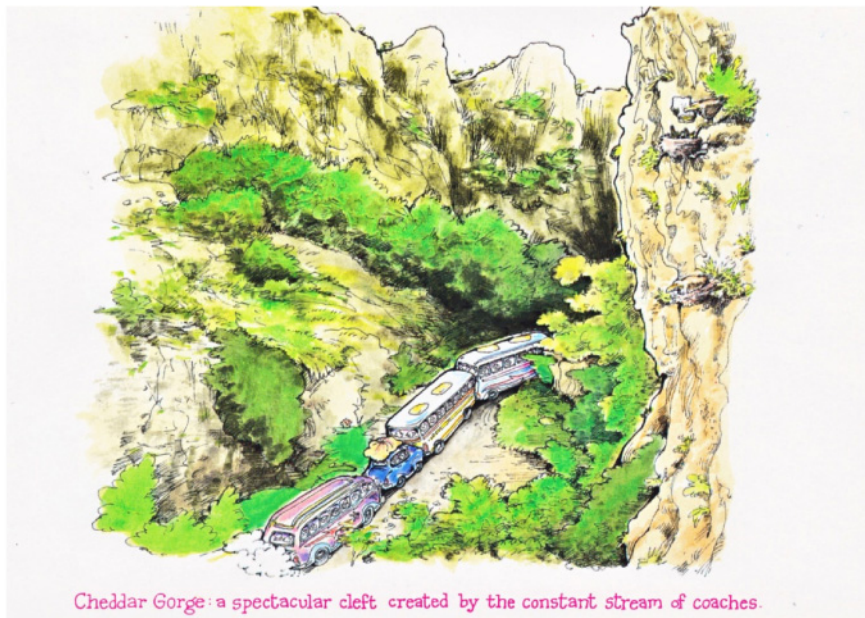
Solopgang over Walton-on-the-Naze som i vinter er blevet kystsikret på det grusomste med store larvikitblokke. Yndere af det pliocæne lag The Red Crag kan glæde sig over, at sikringen har flyttet erosionen lidt ned ad kysten med flotte skred til følge. Mere end en halv snes nye arter har vi med hjem. Fine muslingeaftryk og hjåttænder fra det eocæne Londonler, som næsten kan måle sig med det prælestykke som en lokal samler underholdt os med.

Søndag 22/5-2011

Maylandsea er en lille eocænlokalitet som blottes ved lavvande i floden Blackwater. Mellem slammet ligger der både højtænder og blokke med hummerrester. Med den kendte teknik: ned på knæ og næsen i jorden fik vi fravristet stedet repræsentative eksemplarer.

Det var godt vi kom til Somerset og fik set både kyst og bagland. De røde kystformationer med skinnende alabastperler, de farverige lag foldet og vredet, de vilde slugter og de bløde bakker i Exmoor er nu minder, som de 17 mennesker der var med på turen, vil dele når de mødes. Lindas og Kajs store forarbejde sørgede for, at logi og forplejning fungerede perfekt, Kjeld kørte os sikkert og roligt som altid og fordelte vægten i bus og bagagevogn med kyndig hånd. Og jeg tror ikke han delte den opfattelse, at der godt kunne have været flere fossiler. Resten af selskabet bidrog efter evne og temperament til at gøre det tætte samvær til en god oplevelse.

/ Jytte



Cheddar Gorge – en imponerende kløft skabt af en stadig strøm af busser

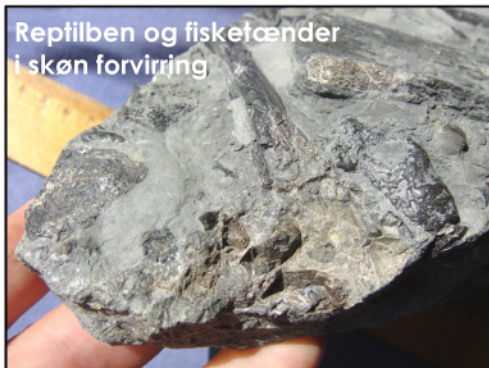
Lavvande ved Kilve



Snegl fra Watchet



Gipsbånd Blue Anchor

Reptilben og fisketænder
i skøn forvirringHajtand
fra Walton

Rød flint og champagne

For andet år i træk har Jysk Stenklub været på Helgoland med Frørup rejser. Hvorfor nu denne gentagelse? Så stor er den ø vel ikke, at man ikke kan blive færdig med den på et par dage. 2,5 km lang er rundturen på Oberland, og på nabøen kan en rundtur gøres på et par timer. Sandt nok. Men naturen har meget at skulle have sagt på de to små øer, som har det tilfælles med mange jyske geologiske lokaliteter, at de står og balancerer oven på en mægtig saltknold fra permtiden. Så en ny tur kan nemt komme til at falde anderledes ud.

Overfarten fra Büsum varselede godt. Vi blev vippet helt pænt indtil opankringen på reden uden for Helgoland, hvor landgangsbådene hurtigt blev fyldt og afleverede deres ladning på øen. Sidenhen måtte sejlturen rundt om øen udsættes, og den korte tur over til die Düne var lidt livlig. En lille smagsprøve på, hvordan det er på øen når det sætter ind med barskt vejr.

De næste fire dage drak vi champagne til morgenmad, frisk luft uden bilos til frokost og aftensmad ledsaget af nordsørejser og friskfangede fisk. I de mellemliggende timer besøgte vi fuglefjeld og bittesmå kolonihaver med figner og ferskner, kål og kartofler og alle de finurligheder der hører sådanne haver til. I akvariet, der drives af Biologische Anstalt Helgoland, gav de 19 store bassiner et fantastisk kikk ind i Nordsøens verden under havoverfladen. Et gensyn med Dipl.-Ing. Hans H. Stühmers samling af Helgoland fossiler og kobberfund blev der også tid til. I mere end 30 år har Hans Stühmer opbygget denne samling af både over- og undersøiske fund.



Die Düne med sæler i baggrunden

Dette års højdepunkt var nok den lange formiddag hvor vi med Hans Stühmer gik rundt om die Düne, mens vi så på sæler og strandkader og samlede den berømte røde flint. Flere havde held til at finde flotte røde svampe og et par galerites blev det også til. Mange fandt de store orme-rør *Rotularia phillipsi* - både højre- og venstresnoede - men livet er jo svært for fossilsamlere, når badefolket har fået flyttet et to meter tykt lag sand hen over den før så givtige nordlige strand.

På Helgolands nordstrand havde vi held til at finde en rød sandstensblok m calcitkrystaller og mineralet chrysoleth og adskillige blokke med bølge-slagsribber.



Hver aften kunne man opleve fantastiske solnedgange over Nordsøen mens tidevandet blottede havbunden rundt om øen. Suler, måger og lomvier faldt til ro på deres hylder på fuglefjeldet. Nede i byen var der også ro efter at dagens gæster havde forladt øen – kun hist og her hørtes udbrud fra kafegæster der så fodbold i fjernsynet.



Selvom det ikke var de helt store stenmængder vi slæbte hjem fra øen, kom vi vist alle derfra med gode stykker af den særegne røde flint med den sorte og hvidgullige overflade. Vi er såmænd ligeså betagede af denne farvevariant som de folk, der på det europæiske fastland både i yngre stenalder og i bronzealderen skaffede sig denne forunderlige flint. I museernes samlinger er der mange eksempler på at Helgoland har leveret både kobber og flint meget tidligt i historien. Et forlydende om, at den smukke dolk på den nye 100 kroneseddel - Hindsgavldolken - skulle være lavet af rød flint fra Helgoland, har desværre ikke kunnet bekræftes. Men smuk er den under alle omstændigheder, så den får lov til at afslutte dette lille stykke om fire dejlige dage i ren luft og ro. //JF



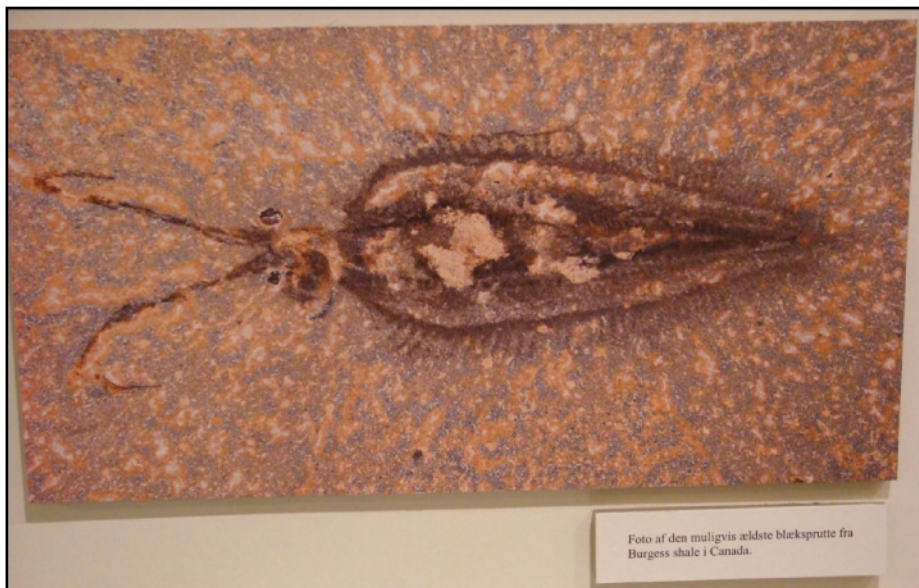
Hindsgavldolken

<http://www.nationalmuseet.dk/graphics/temaer/enb/DO/Fuldt%20foto/Hindsgavl-dolken2.jpg>

Sommertur med blæksprutter og kinesisk buffet

På en af sommerens mange regnvejrsdage mødtes en snes af klubbens medlemmer på Moler museet som traditionen tro kunne byde på en særudstilling - denne gang med fossile blæksprutter.

I 2010 beskrev et par canadiske forskere et fossil fra den berømte mellemkambriske Burgess shale fauna som de kaldte *Nectocaris pteryx*. Trods de kun to fangarme anser de dyret for at være en forfader til nutidens blæksprutter. Blæksprutternes historie begynder altså for 505 millioner år siden.



Den ældste blæksprutte ?

Det lille uanseelige kræ er selvfølgelig kun repræsenteret på udstillingen med et fotografi, men ellers er der udstillet et righoldigt udvalg af alle mulige former for blæksprutter : store ordoviciske orthoceratitter fra Sverige med mangefarvede kamre , perlemorsskinnende nautiler fra England og et stort antal danske ammonitter fra jura- og kridttid. Selvom kun en lille del af de mere end 10.000 fossile arter der findes på verdensplan er at finde på udstillingen, får man et rigtig godt indblik i denne dyregruppes mangfoldighed.



Orthocerattit

En hel monte er afsat til de indvendige kalkstave, som er kendt af de fleste under navnet "vættelys". Her er de bittesmå stoppenålstynde *Neohibolites minimus* fra Folkstone, og dem vi kender så godt fra de danske strande: *Belemnella lanceolata* og *Belemnella occidentalis*, her er kæmpestore *Megatheutis giganteum* fra Tyskland og de aparte *Duvalia emirici* fra Frankrig. Og så er der et stort udvalg af danske blækspruttefossiler, som vi selvfølgelig må ud at finde selv. Et smut forbi museets faste montre med nye fund skal man altid unde sig - denne gang lå der en fugl der så dagens lys igen, da to drenge en uge tidligere flækkede en molerblok på en fossiljagt i Ejerslevgraven. Molerfuglene er verdensberømte, så en lille ny bliver hilst velkommen



Den nye "benløse" fugl fra Mors

Udstillingens plancher er få, men kortfattede med rigtig gode illustrationer. Bærere af multifocale briller forstår at sætte pris på den slags. I jordens historie er det flere gange sket, at dyre- og planteliv har undergået så store forandringer at man taler om masseuddøen. Plancherne giver tankevækkende eksempler på, hvordan nye fund hurtigt kan ændre eksisterende opfattelser.



Sommerglæde ved Eshøj Strand

Nå men sommerudflugt er jo også samspisning, og den var i år henlagt til en kinesisk restaurant i Nykøbing. Det var et godt valg. Regnen ville have gjort pølsegrilning til en prøvelse. Mætte og tilfredse lod vi os fragte til stranden ved Eshøj, hvor vi fik stillet brachiopoder og andre fossiler fra Danien i udsigt. Og det kom til at holde stik. Da solen kom frem og vi mødtes til kæmperomkugle og kaffe, lå der også brachiopoder, - både *Carneithyris lens* og *Terebratulina striata* - og søpindsvin - flest *Echinocorys sp.* - på bordet. Der var svampe og sporfossiler, en enkelt havbænebidder - *Palaega danica* hedder kræet - og en stor enkeltkoral. Gode smagsprøver på hvad den strand vil kunne kaste af sig, hvis man bruger mere tid på den.

/JF

Ture o lign. i oktober 2011

AARHUS STEN- OG SMYKKEMESSE

1. weekend i oktober
i KHIF-Hallen, Koltvej 43, 8361 Hasselager.
Begge dage fra kl. 10-17.

Buslinie 15 næsten til døren.



Udstillere fra flere lande, med udstilling og salg af:

Smykker i mange forskellige design samt sten, mineraler, fossiler, slibemaskiner, gaveartikler i sten, halvfabrikata til smykker m.v.

Mange arbejdende værksteder og udstillinger indenfor arbejdet med sten og fremstilling af smykker.

Yderligere information: tlf. 25 39 83 61

mail: claus@stenogsmykker.dk

www.stenogsmykker.dk

Årets sidste klubtur

Aggersund Kalkværk
Lørdag d. 22. oktober

Den annoncerede tur til ovennævnte lokalitet måtte desværre aflyses p. g. a den megen regn, der faldt i perioden op til vort besøg i juni.

Derfor forsøger vi igen om turen til denne kridtlokalitet kan gennemføres d. 22.10.

Der køres i minibusser med start PS biler, Søren Frichs vej 47, kl. 08.15

Turpris ca. 225 kr.

Tilmelding og betaling senest d.01.10. til Linda Lægdsmand
Tlf. 86352740 el. 50510055 eller mail: lindakaj@gmail.com
Betalings: Nordea, regnr.: 1905 kontonr.: 8890653554

Stensamler fra Falster har gjort et verdensfund

Peter Bennicke, der er meget ivrig stensamler fra Moseby på Falster, har gjort noget af et verdensfund.

Det er en kæmpestor forstenede kiselsvamp på 150 kilo, som han fandt i Stevns Kridtbrud for tre uger siden.

- Mig bekendt findes der ikke andre forstenede svampe af denne størrelse. Det er utroligt, at den er blevet bevaret så længe, siger Peter Bennicke, der søndag klokken 11 afslørede svampen for flere interesserede på sin adresse i Lyremosen.

Han bedømmer den forstenede svamp til at have en alder på 66 millioner år.

Det skal nu fastslås, hvilken type forstened svamp der er tale om. Og det kan godt blive svært.

- I Danmark findes der ikke folk, der er eksperter på forstenede svampe. Men måske i udlandet, siger Peter Bennicke, der har samlet på sten i årtier.

Hvis det lykkes for en ekspert at få beskrevet svampen, så vil den være at regne for et nationalt fund, et såkaldt Danekræ. Og så er det statens ejendom.

- Men jeg håber, at jeg får lov til at udstille den her hos mig sammen over, siger Peter Bennicke.

Fra: <http://folketindende.dk>



Peter Bennicke fra Moseby har fundet en forstened kæmpe-svamp, der er 66 mill. år gammel.

Foto: Claus Hansen

Fur-klint er kandidat til verdensarv

Skive folkeblad - 15. april 2011

Stolle Klint på nordsiden af Fur er blevet kandidat til naturverdensarv.

Det oplyser geolog fra Fur Museum, Bo Pagh Schultz.

Kandidaturen er resultatet af det sensationelle fund, der efter orkanen den 8. januar 2005 blev gjort i øens moler. En skrænt skred, og et stykke moler blev blotlagt.

Imidlertid kunne fagfolk straks konstatere, at der var tale om alt andet end et almindeligt stykke moler. Det stykke, der med orkanens kraft var kommet til syne, bestod af jordlag fra pattedyrenes første cirka 300.000 år på jorden. Dengang heste stadig var så små, at de var på størrelse med nutidens hunde, og mange øvrige pattedyr populært beskrives som "rottelignende".

Siden jordskredet har adskillige forskere fra Danmark og udlandet besøgt Stolle Klint ved Fur for at se nærmere på jordlaget, der er en nøgle til at få et indblik i, hvad der i en periode for cirka 55 millioner år siden skete med udviklingen i land og på vand. Jordlaget på Fur kan således være med til at fortælle, hvad der skete i de første mange år, der var pattedyr på jorden.

Indtil for kort tid siden havde den lokale klint status af såkaldt supplerende geosite. Men nu er status ændret til nationalt geosite, og dermed er klinten blevet kandidat til naturverdensarv.

Om geosites siger Bo Pagh Schultz, at de blandt andet beskriver geologiske lokaliteter, der på internationalt niveau har en høj værdi for videnskaben.

- Der er mange lokaliteter i Danmark, der viser dele af historien om landskabets dannelse. Cirka 200 sådanne illustrative lokaliteter er udpeget som nationale geologiske interesse-områder, der bør nyde en form for beskyttelse, forklarer Bo Pagh Schultz.

- En del af disse lokaliteter er så videnskabeligt betydningsfulde, at de indgår i en international liste over geosites. Formålet med at udpege og beskrive geosites er at skabe et grundlag for prioritering i planlægning og regulering under hensyntagen til blandt andet de internationale videnskabelige geologiske og geomorfologiske værdier, siger Bo Pagh Schultz.

Inden for geologi arbejdes der meget med jordlag, vulkaner og jordskælv. Geomorfologi befinder sig fagligt imellem geologi og geografi, og det handler blandt andet om landskabets former, og om hvordan landskabet er sat sammen.

- Med udgangen af kridttiden for 65 millioner år siden forsvandt dinosaurerne og med dem 65 procent af alt liv. Det gav en masse plads og mad

til nye dyregrupper. Næste geologiske tidsperiode hedder Paleocæn (65 til 55 millioner år siden), hvilke betyder den gamle tid, da tingene – udover tabet af dinosaurerne – ikke var ændret meget. Da var der tilsyneladende en mega global opvarmning som kick-startede en masse udvikling i blandt andet planter, insekter og fugle. Det lader til, at atmosfæren fik en masse kuldioxid fra havbundene, og der opstod global opvarmning i størrelsen plus fem til 10 grader. Med gunstige forhold var der også på høje breddegrader store tropiske og subtropiske skove med masser af liv, fortæller Bo Pagh Schultz.

Han glæder sig over, at Stolle Klint og orkanens afsløring i januar 2005 har sendt et stykke af Fur i verdens-eliten, når det gælder jordens udvikling: - Ønsker man at studere dette fænomen og se eller selv finde noget af livs-eksplosionen, så er Furs nordkyst og Stolle Klint stedet, tilføjer Bo Pagh Schultz.

Den lokale geolog lover nu at være med til, at interesserede kan få mere ud af at besøge området ved Stolle og siger blandt andet:

- Vi vil sørge for, at grænsen kan ses. Så vi laver lidt diskrete markeringer og sørger for, at historierne kommer op ved de eksisterende informationsstandere, som Skive Kommune samt Skov- og Naturstyrelsen har på Fur, siger Bo Pagh Schultz.



En grænse vil fremover være markeret ved området ved Stolle Klint, hvor et jordlag kan afsløre hemmeligheden om pattedyrenes første 3000.000 år på jorden. privatfoto

Sjældent fund på Fur

Af Joan Thora E. Laurberg

Skivefolkeblad, juni 2011

Flere interessante fund blev gjort, da elever fra Brårup Skole ledte efter fossiler i de gamle molergrave på Fur.

Men et af fundene er så interessant, at det blandt de øvrige gør sig kraftigt bemærket. Faktisk så bemærket, at det blev nødvendigt at udløse en dusør til finderens, skoleelev Nanna Skou.

Det oplyser afdelingslederen ved Museum Salling Fur, Bo Pagh Schultz. Drengene kom mandag og fandt fine sager, men ikke noget, der gav dusør. Pigerne kom tirsdag og havde lidt mere held i det geologiske lotteri. Der blev fundet et fint blad, men højdespringeren er en kogle fra en art nåletræ. Det var Nanna Skou, der fandt den og indkasserede en fin lille dusør fortæller Bo Pagh Schultz.

Flere af de fund, som gennem de seneste mange år er blevet gjort på Fur, er senere blevet udnævnt til danekræ. Men selv om fossilet af den kogle, som Nanna Skou fandt, er unikt, så mener Bo Pagh Schultz allerede nu at kunne slå fast, at det ikke kan få status af danekræ.

Da koglen kun er delvist bevaret, bliver den ikke danekræ. Men vi skal da ud at lede efter resten, fastslår den lokale afdelingsleder.

Bo Pagh Schultz henviser i øvrigt til Facebook, hvor man hos Fur Fossiljægere kan se andre billeder af de fund, som eleverne fra Brårup Skole gjorde i løbet af de to dage, de ledte efter fossiler i moleret.



Et usædvanligt velbevaret fossil af en kogle er fundet i moleret på Fur. Fossilet blev fundet af en elev Nanna Skou fra Brårup Skole. Privat foto.



Anku Silver and Stones ApS

er flyttet til nye lokaler (i nabohuset til den gamle forretning)
Godthåbsvej 128, 2000 Frederiksberg.

Vi er leveringsdygtige i:

Maskiner og materialer til stenslibning - Værktøj, maskiner og tilbehør til guld/sølvsmedearbejde - Metaller, kæder, fagbøger, monteringsmaterialer, gaveæsker - Knive, materialer, træ o.a. til knivmageri - Halvfabrikata som vedhæng, låse, øskner, fingerringe m.m. - Facetslebne sten, cabochoner og indfatninger hertil - Perlekæder samt enkelte perler - Stenkæder samt enkelte sten - Gaveartikler, smykker og meget andet

Hjemmeside: www.anku.dk med link til www.anku-netbutik.dk
Åbningstider: Tirsdag - onsdag - torsdag: 11-17.30 eller efter aftale.

Med venlig hilsen

ANKU Silver and Stones ApS - Godthåbsvej 128
2000 Frederiksberg tlf.: (+45) 3887 4170
mail: anku@anku.dk

Fund udløser dusør

Skive Folkeblad, Nordvestjylland
Af Joan Thora E. Laurberg

Det er syv år siden, der på Fur er fundet noget lignende. Men aldrig er der fundet eksemplarer, der er så velbevarede.

Museumsinspektør Bo Pagh Schultz er ovenud begejstret for et fund, som to kvinder fra henholdsvis Struer og Holte netop har gjort i moleret på Fur. Det drejer sig om stime af guldlaks. Der er tidligere fundet guldlaks, men kun rester. De senest fundne er hele. Bo Pagh Schultz siger:

- Det er nok syv år siden, vi senest har set noget lignende. Og dengang var de små guldlaks hapset i stykker, formentlig af en større rovfisk.

Han fortsætter:

- Fiskene er intakte. Desuden ligger de alle pænt med lukket mund. Hvis munden havde været åben, ville vi tolke dødsårsagen til at være kvælning, for eksempel på grund af iltsvind i det 55 millioner år gamle molerhav. Men her er mundene lukkede, så dødsårsagen er nok nærmere forgiftning, der stammer fra giftige kiselalger. Det er meget nærliggende, da moleret netop er kiselalger, ler og vulkansk aske.

Inspektøren fra Museum Salling siger endvidere, at de to kvinder, Esther Olufsen fra Struer og Anna Olufsen fra Holte, begge har fået en dusør. Fundene vil fremover være en del af Museum Sallings samling



De fundne guldlaks er fra fem til otte centimeter. Flere af eksemplarerne ligger med lukkede øjne, hvilket ifølge inspektør ved Museum Salling Bo Pagh Schultz er usædvanligt.

Privatfoto

Skive Folkeblad 18. Juli 2011

Sjældne fund skal motivere Unesco



Fossiler af en fugl, et hoved og en krop, er nu indstillet til danekræ.



I maj fandt en tysker krop og hoved af en fugl i det 55 millioner år gamle moleret på Fur.

Nu har en anden tysker fundet foden af en fugl, og måske viser det sig, at delene stammer fra samme fugl.

Bo Pagh Schultz fra museet på Fur siger:

- Jeg har i mine 12 år på Fur to gange set fuglefod, og denne nummer tre er bare flot!

Fundet er gjort ved Bispehuen, en sjældent set formation i moleret i det område, hvor turister og andre interesserede ofte leder efter fossiler.

Nu er jeg spændt på, om fuglefoden som en anden puslebrik passer til krop-/hoved-stykket, siger Bo Pagh Schultz, der er uddannet geolog.

- Spændende er det, nu da vi officielt ansøger Unesco om at blive Naturverdensarv, blandt andet med fossilfuglene i front, da de er totalt unikke på verdensplan, siger Bo Pagh Schultz.

Han fortæller, at det historiske museum på Mors sammen med Morsø og Skive Kommune har lavet ansøgningen. Samtidig har seniorforsker fra Danmarks Geografiske Undersøgelse (GEUS) lavet en redegørelse på molerets videnskabelige og historiske ophav.

Bo Pagh Schultz fortæller også, at Museum Salling har det formelle museums-forsknings- og fossil-videnskabelige ansvar for moleret. Og at museet på Fur sammen med museumsleder på Mors, Henrik Madsen, har skaffet en række udtalelser fra forskere inden for de internationale værdier, som fossilerne repræsenterer.

-I særdeleshed fuglene.

De er ophavet til vores tids fugle-fauna, som etablerede sig for cirka 56 millioner år siden, siger Bo Pagh Schultz.

Han fortæller, at ansøgningen nu er sendt og snart forventes at skulle til første behandling hos Kulturarvsstyrelsen, før den kan gå videre til Unesco. De dele, som tyskerne i maj fandt af en fugl – krop og hoved – er indstillet til danekræ.

Kraniet på fuglen er cirka fire centimeter langt, og foden er fem centimeter. Ved spidsen af foden sidder et aftryk af en klo, forklarer Bo Pagh Schultz.

Dele af fugle er sjældne i moleret.

Nu skal unikke fund være med til at sætte

Fur på Unesco's liste over verdensnaturarv. Privatfoto.

Rav (C₁₀H₁₆O)

AF MICHAEL KRAMER HANSEN

NATUR: Vinteren er tiden til at lede efter rav.

Om vinteren bliver havvandet koldere og dermed også tungere. Det gør, at det lette rav løfter sig fra havbunden. Den kraftige blæst, som ofte raser i efteråret og vinteren sørger for at transportere de gyldne stykker ind på stranden, for måske at blive fundet af dig.

Her på strandene i Norddjurs og ved alle landets kyster, kan man finde rav, kaldet baltisk rav.

Rav er fossilt harpiks fra træer, der voksede i store skove i det nuværende østersø-område og Rusland.

For at harpiks kan blive til rav, skal det indlejres under iltfattige forhold i millioner af år.

Rav i historien – historien i rav

Ravet menes at være brugt som betalingsmiddel i stenalderen og var meget eftertragtet i bronzealderen i hele Europa.

De romerske gladiatorer smykker deres våben med rav for held og lykke og i Østeuropa bruges det som røgelse i de katolske kirker (muligvis deraf navnet rav = røg).

I vore dage bruges rav til smykkefremstilling, gigtmedicin og som samleobjekt. Nogle har gjort det til deres hobby at samle på ravfossiler. Nogle stykker rav kan indeholde fossiler af insekter og plantedele. Disse fossiler kan fortælle noget om det plante- og dyreliv som var i skovene for 40-50 millioner år siden.

Rav i overtro og sagn

Ravet har også været forbundet med overtro og sagn.

Frugtbarheds-gudinden Freja fra den nordiske mytologi græd over tabet af sin mand og de tårer som faldt i havet blev til rav.

Denne historie minder meget om den græske solgud Helios døtre, som blev forvandlet til popler. Deres tårer som var lyse som solen blev til rav og førtes med floder ud i det nordlige hav.

I gamle dage havde mange fiskere rav i lommen, når de var på havet, for hvis man skulle falde i vandet ville man altid nå land.

Et gammelt ordsprog, om den ravfeber man ken få ved at finde rav, siger at *først tager manden ravet og siden tager ravet manden*.

Rav er meget mere end guld og grønne skove.

Man finder ikke rav hver gang man er på stranden, men langsomt giver erfaring, med vind, vejr og lokalkendskab, større chance for fund. Men vigtigst af alt, bliver det til motion og mange gode timer i naturen med nye oplevelser. Oplevelser som havets og himlens evigt skiftende farver, nye strandfund, kysten, der løbende ændrer sig, og årstidernes skiften.

Rav siges også at give sin bærer et solrigt sind. Det må siges at være tiltrængt ovenpå en lang og mørk vinter. God jagt



Ravet ligger ofte sammen med små mørke pinde, kirsebærsten og andre lette ting.

Værkstedet på Skt. Anna Gade Skole: Åbningstider

v/Hans Jørn Mikkelsen, Kjærslund 18, 8260 Viby J.	8629 5518
Tirsdage kl. 16.00-19.00 slibning v/ Helge Skajaa.	3040 0003
Torsdage kl. 19.00-22.00 slibning/sølvarbejde. Holdet lukkes indtil videre.	
Onsdag kl. 19.00-22.00 (kun efter aftale).	8615 4613

Husk af hensyn til de låste døre at ringe besked om, at du regner med at komme på værkstedet den og den dag.

Priser som hidtil: Brug af slibeværksted 15 kr. pr. gang.
Brug af sølvværksted 5 kr. pr. gang.

Returneres ved varig adresseændring

Afsender:
Jysk Stenklub
Myntevej 16
8240 Risskov

Program for Jysk Stenklub efterår 2011

Lørdag d. 10. september	Klubmøde på Åby Bibliotek. Årets fund på bordet. Foredrag ved Søren Bo Andersen: Søpindsvin - 400 mill.år på stikkerne, and still going strong
Fre. - søn. d. 23. - 25. september	Lang weekend i Tyskland, Höver og eiszeitmuseum.
Lø. - søn. 1. - 2. oktober	Århus Sten & Smykkemesse. KIF - hallen i Hasselager - Klubben har en stand.
Lørdag d. 8. oktober	Klubmøde på Åby Bibliotek. Foredrag ved Bodil Wesenberg Lauridsen, Kbh. Univ.: Faxe et 63 mill. år gammelt økosystem. Kolde koraller i en varm tid.
Lørdag d. 22. oktober	Tur til Aggersund Kalkgrav
Lørdag den 12. november	Klubmøde på Åby Bibliotek Foredrag ved Michael Bak: Mineraler
Lørdag den 10. december	Klubmøde på Åby Bibliotek Det traditionsrige julemøde

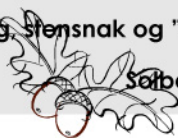
*AL DELTAGELSE I FORENINGENS AKTIVITETER SKER PÅ EGEN
REGNING OG RISIKO*

Deadline for decembernummeret af STENHUGGEREN er den 3. november 2011. Materiale sendes til Karen Pii.

Ved ankomst til møderne på Åby Bibliotek efter kl. 14.00, hvor dørene bliver lukket, kan man benytte klokken til høre for døren.

Husk selv at medbringe nødvendig proviant til møderne.

Fra kl. 13.00 er der åbent for handel, bytning, stensnak og "sten på bordet".
Mødet starter kl. 14.30.



Sølbakkens KopiTryk